

Mi a „pálya”? – avagy „Mi a pálya”?

A pálya egy versenynél téma, de maga a verseny is téma – kell, hogy legyen egyszer.

Verseny ügyben nem véletlenül szokták emlegetni az **„egyenlő-pályák – egyenlő-esélyek”** mondást, amiben az „egyenlő” a közös – és pont az esélyek miatt. Mert hiába vannak egyenlő, azonos pályák, ha az esélyek nem egyenlők.

Ha az esélyek nem azonosak, akkor joggal kérdőjeleződik meg a verseny „tisztasága”, vagyis a verseny verseny jellege.

A verseny tehát nem játék. Nemcsak azért, mert komolyan kell venni, hanem azért is, mert nem lehet „úgy tenni”, mintha versenyeznének. Tehát vagy játék van, vagy verseny van. Lényegi, lényeges különbség van a kettő között és ezt vagy nem tuják (szabatosan), vagy „elsumákolják”, eltitkolják – hogy versenynek (tisztá, fair versenynek) tűnjön a játékuk, a másokkal való játszadozásuk. Lényegében mindig kettejük, a két fél civakodása látható, mert ha jól, szabatosan megfogalmazódik a verseny és a játék közötti a különbség, akkor szóba se jöhet a „csalás”. Abban az értelemben, hogy nem lehet a játékból versenyt csinálni, nem lehet a játékot versenynek „eladni”, beadni. Pedig a sumák könnyű igen dolog, mert szinte azonos a két fogalom, alaposan össze vannak keveredve a közfelfogásban. Tisztázásuk meg azoknak nem érdeke, akik előnyt tudnak csinálni, akik haszonélvezői az **esélyegyenlőtlenségnek**.

A versenyt pont „arra találták ki”, hogy az esélyegyenlőséget ne a véletlennel éri el, vagy az egész ne csak játék (vagy szimuláció) legyen. Mert a versenyt pont arra találták ki, hogy „az ember maradjon versenyben”, ne a véletlenek versenyezzenek, ne a véletlenek „játszanak az emberrel”.

Így nem véletlen, hogy a **véletlen** szerepét is tisztázni kell a verseny és a játék témában. A véletlen szó szerint az ok nélküli esemény, de praktikusabb azt a nem tudott, nem ismert, nem akart, vagy meghatározhatatlan kiváltónak felfogni.

A játék egyik esetében a véletlen az a játékostól független tényező – az akaratától független. Elvégre ő „csak” nyerni akarhat, csalni nem csálhat. Így a véletlen magától a játéktól nem független tényező, sőt annak kulcstényezője. Olyannyira, hogy lényegében a véletlen az, ami kiegyenlítetté teszi a nyerési esélyeket – a játékban. Például a kockázásnál, a kártyánál, a ruletnél,

A játék másik esetében eleve van esélyegyenlőtlenség a játékosok között (pl. kölyök-felnőttek játéka, embernél, állatnál egyaránt), de ekkor viszont nem komoly a dolog. Csak játék és ekkor a **nyertes** nem nyertes, „csak úgy tesz” – mint ahogy a **vesztes** is „csak úgy tesz”.

Attól játék a játék – amit az emberek komolyan vesznek (pl. kártya), – hogy a véletlennek nagy (sokszor teljes, pl. a kockázásnál) a szerepe, vagy nem komoly a nyeres-vesztés (csak „szimuláció” az egész). A játékban **nincs „ki a jobb”**, mert a véletlen „elporlasztja”, értelmetlenné teszi a fogalmát, így helyette a **„ki a szerencsésebb”** van.

Így és ezen az alapon különül el játék és verseny. A versenyben már joggal merül fel, hogy **„ki a jobb”** és ezért lehet és van **győztes** a versenyben – mert a játékban „csak” nyertes lehetséges és van. A versenyben a versenyzők általi értékelés már a **„hogyan győzhetek”** lesz és ez egyértelműen mutatja, hogy ez az emberre, az egyénre, a versenyzőre vonatkozik. Arra, hogy mit tud – nem az eszközére (gépére, járművére), vagy a pályára, hogy azok mit „tudnak”, de még a véletlen szerencséjére sem.

A versenynél a győzelem érdekében már különbség van az esélyegyenlőség és a **valószínűség-egyenlőség** között. Ennek a játék esetében nincs jelentősége, ezért itt szinonimának vehető és veszik is, viszont ez már nagy hiba (összekeverés, tisztázatlanság) a versenynél. Talán nagyobb az esélye annak, hogy a versenynél úgy elkülöníthető a kettő egymástól, hogy **az esély az az „embermentesség”** (a versenyzőkre – fizikai tulajdonságaira, az eszközökre és a pályára vonatkozó), **a valószínűség az meg az „emberfüggetlenség”** (a versenyző tudása, képessége).

A szabályokban ki lehet – és is kell – „lúgozni” a nem emberfüggő tényezőket, vagyis **a versenynél a szabályoknak kell átvennie az esélykiegyenlítés szerepét**. Azért, hogy maradjon és érvényesülhessen az „emberfüggetlenség”, a képesség és a tudás. Ezáltal lesz a játékból verseny. Esélyegyenlőség nélkül nincs verseny – valószínűség-egyenlőség-gel van, lehet verseny. Tehát **a verseny az az esélyegyenlőségen múlik, nem a valószínűség-egyenlőségen**.

A valószínűség-egyenlőtlenség „verseny-konform”, az esélyegyenlőtlenség nem hogy nem verseny-konform, hanem egyenesen megghiúsító tényező. Játékot csinál a versenyből, tehát, ha az „egyenlőpályák-egyenlőségek” valamelyike nem teljesül, akkor az nem verseny. Mert vagy a véletlen, vagy a furfangos „versenyző” furfangja (csalása, „esély-manipulálása”) hozza a végeredményt.

A véletlen szerepének kiiktatását úgy lehet megoldani, hogy bővítik szabályokat. Úgy, hogy az már ne csak az eszközre vonatkozó és csak „használati utasítás” legyen. A szabályalkotást (a „törvényhozást”) kezdetben (több ezer éve, amióta van verseny) a versenyzők csinálták (meg a „betartás-figyelést”), de ez hamar „átkerült” a versenyszervező kezébe, azóta ez az ő dolga, feladata.

Elkezdődik tehát a szabályok „csiszolása”, amik a **versenyzőkre** (pl. kor, nem, testsúly, stb. szerint), az **eszközökre** (annak a „tudása” sokszor intervallumként, nem fixen van megadva) és a **pályára** vonatkoznak. **Ezáltal „a szabály” (így összességében) átveszi a véletlen szerepét az esély kiegyenlítésében.**

A szabályok az esélyegyenlőség szempontjából kétféleképpen lehetnek, az azt befolyásolók és az azt nem befolyásolók. Az esélyegyenlőségre hatóak az eszköz, a pálya szabályozása, de még a versenyzőké is. Ezek fontosságát az adja, hogy ha nincsenek, vagy rosszak, akkor a lényeg, a verseny, azaz az esélyegyenlőség sérül, vagy szűnik meg.

Van például Füred előtt egy kb. két kilométeres oldalhosszúságú háromszög pályát kitűzve, kifújta 3-as szél és rajthoz áll egy osztály négy (leigazolt) versenyzője. Közülük három korábbi bajnok volt, egy meg „lelkes amatőr” (pl. egy év koca-gyakorlattal a háta mögött).

– **Van esélyegyenlőség?** Van.

Mert bármelyikük győzhet – tényleg.

– **Van valószínűség-egyenlőség?** Nincs.

Mert a laikus győzelmi valószínűsége elenyésző a többiekéhez képest – valóban.

– **Van pálya?** Van.

Nem csak egy útvonal, mert pálya is olyan szabályelem, ami az esélyegyenlőséget hivatott létrehozni és ez az, amit fenntartanak (erre van a bíró). **A pálya nemcsak egy útvonal, hanem a versenyző környezete**, amelyben versenyez és mint ilyen, az „embermentes”, vagyis esély-meghatározó tényező. Az „nagy baj”, ha a pálya valószínűség-meghatározó, olyannyira, hogy a versenyből játékot csinál. **A vitorlázásban a pálya alatt mindenki csak a vizet érti, pedig az időjárás is bele tartozik, a kettő együtt adja a pályát, a versenyző környezetét.** A meteorológia, az időjárás teljesen a véletlen szerepkörben van, arra az embernek versenyzőnek, szervezőnek, szabályalkotónak és betartatónak) nincs ráhatása. Viszont minden verseny – verseny és nem játék – valahogy mégis szabályozza azt, vagyis van rá vonatkozó benne. Vagy úgy, hogy teljesen és biztonságosan kizárja azt, ilyenek a teremsportok, vagy ha ezt nem tudja, szabadtéri a verseny, akkor valamilyen szabály mégis csak vonatkozik rá. Legalább olyan, hogy „mikor nem”, vagyis, hogy mikor nem lehet versenyt rendezni, tartani (földrengés, orkán, felhőszakadás stb.). Ilyenkor meg is szakítják, vagy befejezik a versenyt. Ez olyannyira természetes, hogy senki nem figyel oda erre, pedig a vitorlázásnál ez igen csak fontossá válik, hiszen egy meteorológia-tényező, a szél mozgatja a résztvevőket – ha fúj (és akkor már legalább ne „bolond-lyukból” fújjon).

Azzal, hogy ha olyan versenyszabály van, hogy „*mindenki a saját felelősségére versenyez*”, akkor az azt jelenti, hogy nincs a meteorológiára vonatkozó szabály. Korlátolatlanul tud ekkor érvényesülni a véletlen és mint ilyen csökkenteni, vagy meg is szünteti az esélyegyenlőséget. Így a „pálya” méretétől függően – észrevétlenül – megszüntetik a versenyt és játékká változtatják.

– **Van előírás – szabály – az eszközre, a hajóra?** Van.

Mert osztályt említ, az eszközre vonatkozóan (szinte) azonos az esélyegyenlőség. Amikor viszont olyan a szabály, hogy „*bárki – bármilyen hajó – elindulhat*”, akkor bizony olyan a szabály (az eszközre vonatkozó) hogy nincs szabály. Tehát az eszköznél nem foglalkoznak ilyenkor az esélyegyenlőséggel, tehát ez a „bárki-bármi” is játékká változtatja a versenyt.

Ezt a hibát meg azért vétik, mert azt hiszik, hogy az szabály, hogy „*a leggyorsabb nyer*”. Csakhogy, ez nem szabály („így lehet gyors” pl.), hanem **értékelési kritérium** („ki a gyors”) – nagyon nem illik ezeket sem összekeverni. **A sebesség a verseny célja, amit esélyegyenlőséggel és a nélkül is el lehet érni.** De a bárki-bármi-bárhon-bárhogy még egy útvonalon és időkeret meghatározással sem jelent esélyegyenlőséget, tehát versenyt. Csak játékot, olyan lutrit, ami csak az eszköz turbózása irányába tudja terelni a „hogyan győzhetek”-et és így azt a „hogyan nyerhetekké” változtatja („méggyorsabbhajókéll”). De hát vitorlásversenyről van szó, nem hajóépítő-versenyről! Soha nem az építő áll a dobogóra, hanem a győztes vitorlázó. Ez nem az a „verseny”, (hogy ki tudja a leggyorsabb hajót csinálni). Mert az nem olyan „verseny”, ami vízen-szélben-bolyák között zajlik egy meghatározott időben. Valójában az nem is verseny és nem is sport már.

A verseny lényege a sportban a véletlen és az esélyegyenlőtlenség kizárása. Ha ez megtörténik, akkor győztes lesz a testmozgás (testedzés) és a játék nyertese.